

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Потапчук Тетяни Володимирівни

**про дисертацію ДОБРОВОЛЬСЬКОЇ РУФІНИ ОЛЕГІВНИ
«ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ПРОСТОРУ
ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 015 – професійна освіта, галузі знань – 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми виконаної роботи. Аналіз літератури з проблеми дослідження показує, що культурно-освітній простір закладів загальної середньої освіти як сукупність цінностей і зразків успішного вирішення життєвих завдань слугує джерелом розвитку і особистості, і дитячих колективів.

Дисертанткою, на основі проведеного аналізу наукових підходів з'ясовано, що розгляд заявлених категорій «музично-естетичний простір» і «культурно-освітній простір» закладе фундамент у здійснення дослідно-експериментальної роботи з формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти. .

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У своєму дослідженні дисертантка виходить з принципового положення музичного мистецтва і музичної педагогіки про те, що музика, як і будь-який інший вид мистецтва, є суб'єктивно-образним художнім відображенням реального світу в його складній діалектичній єдності.

Авторкою сформульоване робоче визначення дослідження: музично-естетичний простір закладу загальної середньої освіти - компонент культурно-освітнього простору школи, що є осередком функціонування

музичної культури як частини всієї культури, сферою творчого спілкування, набуття учнями досвіду творчої самореалізації.

Музично-естетичний простір закладів загальної середньої освіти авторка розуміє не як суму проведених заходів, а як сукупність загальних теоретично обґрунтованих принципів виховання, серед яких одним з важливих є врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертантка констатує, що для досягнення мети формування в учнів ціннісного ставлення до мистецтва вчитель музичного мистецтва в умовах музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти повинен вирішувати такі завдання:

- 1) педагогічної реалізації освітнього потенціалу музичного мистецтва;
- 2) впровадження сучасних методик і технологій організації музично-педагогічного процесу, заснованих на принципах мистецтва, співпраці і співтворчості вчителя і учнів;
- 3) розвитку музично-творчого потенціалу школярів засобами музичного мистецтва;
- 4) виховання у школярів естетичного ставлення до музики.

Встановлено, що для музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти, характерні такі умови організації:

- 1) широкий підхід до висвітлення особливостей сучасного етапу розвитку музичного мистецтва;
- 2) розуміння дітьми змісту своєї музично-творчої діяльності і її ролі у власному житті;
- 3) встановлення суб'єктних відносин, організація співпраці і співтворчості вчителя і учнів на уроці музичного мистецтва і в позаурочній музичній діяльності;
- 4) вільний вибір дитиною діяльності, що відповідає її інтересам і потребам.

Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності готовності до професійно-педагогічної діяльності дозволив дисертантці сформулювати визначення *готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти*.

Дисертанткою визначено складові готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до професійно-педагогічної діяльності, що забезпечують ефективність вирішення завдань естетичного виховання у загальноосвітній школі, сприяють набуттю студентами розуміння варіативних шляхів становлення особистості учня, методів формування музично-естетичної культури школярів.

Добровольською Р.О. виокремлено такі компоненти готовності студентів - майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладу середньої освіти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-рефлексивний, діяльнісний.

В результаті аналізу сутності і структури готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої дисертанткою було створено систему критеріїв сформованості досліджуваної якості: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-рефлексивний, діяльнісний.

Слід відзначити, що авторка для проведення констатувального експерименту застосовувала такі діагностичні методи та прийоми: аналіз методичного забезпечення навчального процесу (забезпечення навчально-методичними матеріалами); спостереження за навчальною діяльністю та самостійною роботою на основному етапі навчання майбутніх учителів музичного мистецтва; анкетування; тестування; аналіз усного та письмового контролю; самоаналіз і самоконтроль майбутніх учителів музичного мистецтва; методи математичної статистики.

У дисертаційному дослідженні Добровольської Р.О. доведено, що під педагогічними умовами формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору загальноосвітньої школи є спеціально організована цілеспрямована діяльність викладачів і студентів, яка містить сукупність заходів педагогічного впливу, спрямованих на розвиток якостей особистості майбутніх учителів музичного мистецтва, що виступають внутрішнім ресурсом створення музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти.

Заслуговує уваги те, що авторкою визначено педагогічні умови дисертаційного дослідження:

–інтеграція змісту професійної підготовки студентів шляхом реалізації міжпредметних зв'язків;

–поетапне впровадження в освітній процес технології музично-педагогічного проектування;

–активізація пізнавальної діяльності студентів шляхом застосування інтерактивних методів і групових форм організації навчання.

Поетапне впровадження в освітній процес технології музично-педагогічного проектування забезпечує не лише здобуття фахових знань, а й їх творче практичне застосування, що має вирішальне значення за умов формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору школи.

Активізація пізнавальної діяльності студентів шляхом застосування інтерактивних методів і групових форм організації навчання зумовлює використання диференційованого навчання (колективних, групових, індивідуальних форм) у моделюванні, інтерпретації та втілення музично-педагогічних ситуацій, рольових і ділових ігор, дослідницьких музично-творчих проектів. Її дія спрямовується на процесуальний компонент підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співробітництва з учнями, а саме на оволодіння студентами гностичними, проєктувальними,

конструктивними, комунікативними й організаційними вміннями співробітництва з учнями у музично-естетичному середовищі школи.

Хотілося б відзначити, що дослідно-експериментальна робота передбачала апробацію теоретичної моделі формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти та перевірку її ефективності. Підготовка педагогів до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти здійснювалася у межах вивчення спеціального курсу «Теорія і практика організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти», дисциплін «Теорія і методика музичного виховання», а також у позааудиторній і науково-дослідній діяльності. Навчальний етап підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти був побудований з урахуванням ускладнення завдань, які мали виконувати студенти: від завдань, що сприяли формуванню усвідомлення і розуміння значення мистецтва, в тому числі музичного для їх майбутньої професійної діяльності, через включення в різні види музичної діяльності (музичне сприйняття, виконання (хорове, інструментальне), до музичної творчості у формі проєктування і розробки культурно-просвітницьких програм і заходів.

Результати формувального етапу педагогічного експерименту показали, що рівень сформованості готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти в студентів ЕГ набагато вищий, ніж у студентів КГ.

Отже, логіка наукового пошуку, широка експериментальна база, використання сучасних методів проведення наукового дослідження засвідчують про правильність методологічного підходу Добровольської Р.О., завдяки чому вдалося реалізувати визначені завдання і досягнути мети, що й обумовило достовірні результати та послідовність дослідницького процесу, проведеного дисертанткою. У висновках знайшли відображення основні результати, отримані авторкою у науковому дослідженні.

Дисертаційна робота є завершеним і цілісним дослідженням.

Повнота висвітлення основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення та результати дослідження викладено в 18 публікаціях, з них – 6 одноосібних та 1 – в співавторстві у провідних фахових виданнях України, 6 статей і тез у збірниках наукових праць і матеріалах конференцій, 4 статті в іноземних виданнях, 1 – методичні рекомендації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Добровольської Руфіни Олегівни, слід зазначити на деякі зауваження та побажання:

1. Заявлений у роботі розділ 1 «Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти» має описовий характер. Бажано було б додати більш наукового змісту та критичного аналізу.

2. Потребує більш розгорнутої аргументації твердження авторки (с. 48 тексту дисертації) про те, що освітній потенціал музично-естетичного простору здатен забезпечити формування особистості дитини, якій властива художньо-естетична і соціальна активність.

3. У роботі зазначено, що підготовка педагогів до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти здійснювалася у межах вивчення спеціального курсу «Теорія і практика організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти», дисциплін «Теорія і методика музичного виховання». На нашу думку, було б доцільно розширити перелік дисциплін.

4. Авторкою виокремлено такі компоненти готовності студентів-майбутніх учителів музичного мистецтва до створення музично-естетичного простору закладу середньої освіти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, особистісно-рефлексивний, діяльнісний. На нашу думку, бажано було б застосувати ще емоційний компонент, а діяльнісний назвати творчо-діяльнісним.

5. Заслужують безумовного схвалення застосування інтерактивних методів і групових форм організації навчання. Проте, доцільно було б використати ще й інноваційні технології у процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співробітництва з учнями.

6. Широко представлений матеріал додатків, бажано було б оформити у навчальний чи методичний посібник.

7. У тексті дисертації зустрічаються окремі стилістичні та орфографічні огріхи.

Водночас зазначені зауваження та побажання не применшують загального позитивного враження і наукового значення дисертаційного дослідження Добровольської Руфіни Олегівни у системі музичної освіти.

Актуальність, наукова обґрунтованість, новизна, отримані результати дають підстави вважати, що дисертація «Формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до організації музично-естетичного простору закладів загальної середньої освіти», є самостійно виконаною, завершеною науковою роботою, повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Добровольська Руфіна Олегівна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 045. Професійна освіта, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методики
дошкільної і спеціальної освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Т. В. Потапчук